

КЊИЖЕВНА ИСТОРИЈА

Часопис за науку о књижевности

УРЕДНИШТВО

др Светлана Шеатовић

научни саветник, главни и одговорни уредник (Институт за књижевност и уметност, Београд)

др Бранко Вранеш

ванредни професор, заменик главног и одговорног уредника (Филолошки факултет, Београд)

др Зоја Бојић

научни саветник (Институт за књижевност и уметност, Београд)

др Александар Пејић

научни саветник (Институт за књижевност и уметност, Београд)

др Бранко Златковић

научни саветник (Институт за књижевност и уметност, Београд)

др Сања Париповић Крчмар

редовни професор (Филозофски факултет, Нови Сад)

др Бојан Ђорђевић

редовни професор (Филолошки факултет, Београд)

др Предраг Петровић

редовни професор (Филолошки факултет, Београд)

др Франсиско Хавијер Хуес Галвес

ванредни професор (Универзитет Комплутенсе, Мадрид)

др Бошко Кнежић

ванредни професор (Свеучилиште у Задру)

др Горан Радоњић

доцент (Филолошки факултет, Никшић)

др Персида Лазаревић Ди Ђакомо

редовни професор (Универзитет „Габријел д’Анунцио“, Пескара)

др Франсис Р. Цоунс

професор емеритус (Школа савремених језика Универзитета у Њукаслу)

др Александар (Саша) Гришин

професор емеритус, члан Реда Аустралије, сарадник Аустралијске академије за науку (Канбера)

др Малгорзата Филипек

редовни професор (Универзитет у Вроцлаву)

др Ала Г. Шешкен

редовни професор (Филолошки факултет, Московски државни универзитет „М. В. Ломоносов“)

др Делија Унгуреану

ванредни професор (Универзитет у Букурешту, Институт за светску књижевност Универзитета Харвард)

др Еухенио Лопес Аријасу

редовни професор (Универзитет у Буенос Ајресу)

др Александра Пауновић

научни сарадник, секретар редакције (Институт за књижевност и уметност, Београд)

Техничка редакција:**Лепосава Кнежевић**

графички дизајнер

др Марија Терзић

научни сарадник Института за књижевност и уметност, преводац за енглески језик

Грозда Пејић

лектор и коректор

КЊИЖЕВНА ИСТОРИЈА излази три пута годишње. Издаје ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ, Београд. Уредништво и администрација: Краља Милана 2, тел. 2686-036, knjizevnaistorija@ikum.org.rs. Издавање овог броја часописа финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација. Штампa и повез: Birograf comp, Београд. За издавача: Светлана Шеатовић. Ликовно решење: Соња Павловић. Прелом и припрема: Лепосава Кнежевић. Тираж: 150 примерака.

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) (CC BY-NC-ND 4.0)

КЊИЖЕВНА ИСТОРИЈА

Часопис за науку о књижевности

ЧИТАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ: Српска књижевност, миграције, сеобе, егзил

Александар Јерков, Кишов *Излеј у Париз* и поетичка рефлексija путовања (9–26)

Милан Д. Вурдеља, Искуство егзила као простор сучељавања културе и природе у *Зимском љећовању* Владана Деснице (27–41)

Слађана Илић, Избеглиштво и његове последице у приповеци Горана Петровића „Матица“ (43–55)

Јелена Милић, Литерарни поход у егзодусно: *Парусија, џасови исјод љајрајин* Славице Гароње (57–72)

Вељко С. Ивановић, Историјске рефлексije над романом *Пакрац* Владана Матијевића (73–102)

Тадија Стефановић, Сеоба идентитета на примеру меморијала српској војсци на Виду, Зејтлику и Кајмакчалану (103–119)

СТУДИЈЕ, ОГЛЕДИ, ПРИЛОЗИ

Горан М. Максимовић, Статус књижевног дјела Светозара Ђоровића у историјама и прегледима српске књижевности (123–139)

Ранко Поповић, Непрочитани приповједач Радован Тунгуз Перовић Невесињски (141–162)

Маја Медан Орсић, Дединчева жена или женски Дединац: о репрезентацији женској у поезији Милана Дединца (163–179)

Милена Ж. Кулић, Ангажман и драмска форма у теоријском мишљењу Слободана Селенића (181–204)

Марија Шљукић, Рефлекси друштвених и политичких прилика на породично гнездо Павловића у *Лајуму* Светлане Велмар-Јанковић (205–223)

Ивана Танасијевић, Поглед кроз затворени прозор: феноменолошки хијатус поезије Војислава Карановића (225–253)

Наташа Гојковић, Перцепција протока времена у роману *Кројинијељи времена* Миомира Петровића и *Дејше у времену* Ијана Макјуана (255–281)

Предраг Крстић, Хелдерлин, Грци и Немци. Једна потрага за националним идентитетом (283–305)

Оливера Жижовић, Фаустовски експеримент професора Преображеног у „Псећем срцу“ Михаила Булгакова (307–327)

Vedran Cvijanović, Irrationality and the Tragic in Eugene O'Neill's Early Plays (329–341)

Niketa Stefa, Il simbolo dell'ulivo nell'opera di Rainer Maria Rilke (343–359)

КОНТЕКСТИ

Новак Малешевић, Како екранизовати филозофију? Случај *Браће Карамазових* (363–392)

Antonio Gurrieri, L'Italie du sud dans les guides touristiques : entre imaginaires dominants et discours alternatifs (393–413)

ГРАЂА

Славица Гароња Радованац, Необјављена грађа из Етнографске збирке Архива САНУ: Јован Воркапић – Рукописне збирке са Баније (1890) (417–428)

Јован Воркапић, Српске народне пјесме из Баније у бившој војничкој Крајини (429–474)

ПОЈМОВНИК

Лазар Буква, О појму ироније, са сталним освртом на Де Мана (477–496)

ПРИКАЗИ

Тања Калајџић, Станко Кораћ и српска књижевност у Хрватској (*Књижевности / Књижевни рад Срба у Хрватској*. Ур. Вирна Карлић и Душан Маринковић. Загреб: Свеучилиште у Загребу, Филозофски факултет, 2025, 396 стр.) (499–502)

Маша Љ. Петровић, Франкофона рецепција Иве Андрића (Миливој Сребро. *Иво Андрић у француском кључу: судбина великог писца из „мале“ књижевности*. Београд: Српска књижевна задруга, 2025, 230 стр.) (503–507)

Софија Д. Филипов Радуловић, Стазама Александра Петрова (Александар Петров. *Од владице до Господа: есеји и студије*. Зрењанин / Нови Сад: Агора, 2025, 306 стр.) (509–513)

Милица Софинкић, Мисао која не жури, преписка која је метод (Сања Париповић Крчмар. *Метрика у ирејисци Светозара Пејровића*. Нови Сад: Научно удружење за развој српских студија, 2024, 270 стр.) (515–518)

Марија Благојевић, Поезија и мишљење: нови хоризонти тумачења поезије Новице Тадића (*Поезија и поетичка мисао Новице Тадића*. Ур. Светлана Шеатовић. Београд – Требиње: Институт за књижевност и уметност – Дучићеве вечери поезије, 2025, 376 стр.) (519–524)

Снежана Шаранчић Чутура, Ново научно промишљање савремене српске фантастике за децу (Драгољуб Перић. *Генерација Z, андроиди и њихова чудовишта – описи о савременој фантастичној прози за децу*. Нови Сад: Филозофски факултет – Међународни центар књижевности за децу Змајеве деце игре, 2024, 191 стр.) (525–531)

Бојана Аћамовић, On Russian Whitman, in a Global Context (Delphine Rumeau. *Comrade Whitman: From Russian to Internationalist Icon*. Boston: Academic Studies Press, 2024, pp. 375) (533–538)

Никола Миљковић, Толстојеви демони и где их наћи (Olivera Žižović. *Demoni ljubavi: Lav Tolstoj i dubinska psihologija*. Beograd: Fedon, 2024, 412 стр.) (539–543)

Павле Зељић, Кратак спис о вековној жудњи човека (Francesco Patrizi. *The “Kiss” and the Medicine of Love, A Critical Edition of Francesco Patrizi’s Il Delfino*. Прир. Tommaso Ghezzi. Cham: Palgrave Macmillan, Pisa: Centre for the Study of Medicine and the Body in Renaissance, 2025, 140 стр.) (545–550)

IN MEMORIAM

Милослав Шутић, Оглед о руској естетици и теорији књижевности (Научни подухват Јурија Борјева) (553–562)

LITERARY HISTORY No. 186

Journal of Literary Studies

READINGS OF TRADITION: Serbian Literature, Migration(s), Exile

Aleksandar Jerkov, Kiš's *The Paris Trip* and the Poetic Reflection of Travel (9–26)

Milan D. Vurdelja, The Experience of Exile as a Space of Confrontation Between Culture and Nature in Vladan Desnica's *Winter Holiday* (27–41)

Sladana Ilić, Refugialism and its Consequences in Goran Petrović's Story „Matica“ (43–55)

Jelena Milić, Literary Journey to the Exodus: *Parousia: Voices Under the Ferns* by Slavica Garonja (57–72)

Veljko S. Ivanović, Historical Reflections on Vladan Matijević's Novel *Pakrac* (73–102)

Tadija Stefanović, Migration of Identity in the Example of Memorials to the Serbian Army at Zejtinlik, Vido, and Kajmakčalan (103–119)

STUDIES, ESSAYS, CONTRIBUTIONS

Goran M. Maksimović, The Status of Svetozar Ćorović Literary Work in History and Reviews of Serbian Literature (123–139)

Ranko Popović, The Unread Storyteller Radovan Tunguz Perović Nevesinjski (141–162)

Maja Medan Orsić, Dedinac's *Woman* or the *Feminine* Dedinac: On the Representation of the *Feminine* in the Poetry of Milan Dedinac (163–179)

Milena Ž. Kulić, Engagement and Dramatic Form in the Theoretical Thought of Slobodan Selenić (181–204)

Marija Šljukić, The Panorama of Social and Political Reflections on the Pavlović Family Nest in Svetlana Velmar-Janković's *Lagum* (205–223)

Ivana Tanasijević, A View Through a Closed Window: The Phenomenological Hiatus of Vojislav Karanović's Poetry (225–253)

Nataša Gojković, The Perception of the Flow of Time in Miomir Petrović's *Krotitelji vremena* and Ian McEwan's *The Child in Time* (255–281)

Predrag Krstić, Hölderlin, Greeks, and Germans: A Quest for National Identity (283–305)

Olivera Žižović, Professor Preobrazhensky's Faustian experiment in Mikhail Bulgakov's "Heart of a Dog" (307–327)

Vedran Cvijanović, Irrationality and The Tragic in Eugene O'Neill's Early Plays (329–341)

Niketa Stefa, The Symbol of Oil and the Olive Tree in the Work of Rainer Maria Rilke (343–359)

CONTEXTS

Novak Malešević, How to Bring Philosophy to the Screen? The Case of *The Brothers Karamasov* (363–392)

Antonio Gurrieri, Southern Italy in Travel Guides: Between Dominant Imaginaries and Alternative Discourses (393–413)

LITERARY MATERIALS

Slavica Garonja Radovanac, The Unpublished Material From the SASA Ethnographic Collection: Jovan Vorkapić – Manuscript Collections from Banija (1890) (417–428)

Jovan Vorkapić, Serbian Folk Songs from Banija in the Former Military Krajina (429–474)

TERMINOLOGICAL GUIDE

Lazar Bukva, On the Concept of Irony, with Continual Reference to De Man (477–496)

(CRITICAL) REVIEWS AND NOTES

Tanja Kalajdžić, Stanko Korać and Serbian Literature in Croatia (*Literature / Literary Work of Serbs in Croatia*. Ed. Virna Karlić and Dušan Marinković. Zagreb: University of Zagreb, Faculty of Philosophy, 2025, p. 396) (499–502)

Maša LJ. Petrović, The Francophone Reception of Ivo Andrić (Milivoj Srebro. *Ivo Andrić in the French Key: The Fate of a Great Writer from “Small” Literature*. Belgrade: Serbian Literary Cooperative, 2025, p. 230) (503–507)

Sofija D. Filipov Radulović, On the Paths of Alexander Petrov (Aleksandar Petrov. *From Bishop to God: Essays and Studies*. Zrenjanin / Novi Sad: Agora, 2025, p. 306) (509–513)

Milica Sofinkić, A Thought That Doesn't Hurry, Correspondence That is a Method (Sanja Paripović Krčmar. *Metrics in the Correspondence of Svetozar Petrović*. Novi Sad: Scientific Association for the Development of Serbian Studies, 2024, p. 270) (515–518)

Marija Blagojević, Poetry and Opinion: The New Horizons of Interpreting Novica Tadić's Poetry (*Poetry and the Poetic Thought of Novica Tadić*. Ed. Svetlana Šeatović. Belgrade – Trebinje: Institute for Literature and Art – Dučić's Poetry Evenings, 2025, p. 376) (519–524)

Snežana Šarančić Čutura, The New Scientific Thinking of Contemporary Serbian Fantasy Prose for Children (Dragoljub Perić. *Generation Z, Androids and Paper Monsters – Essays on Contemporary Fantasy Prose for Children*. Novi Sad: Faculty of Philosophy – International Center for Children's Literature Zmaj's Games, 2024, p. 191) (525–531)

Bojana Aćamović, On Russian Whitman, in a Global Context (Delphine Rumeau. *Comrade Whitman: From Russian to Internationalist Icon*. Boston: Academic Studies Press, 2024, p. 375) (533–538)

Nikola Miljković, Tolstoy's Demons and Where to Find Them (Olivera Žižović. *Demons of Love: Leo Tolstoy and Deep Psychology*. Belgrade: Fedon, 2024, p. 412) (539–543)

Pavle Zeljić, A Short Essay on the Centuries-Old Man's Desire (Francesco Patrizi. *The “Kiss” and the Medicine of Love, A Critical Edition of Francesco Patrizi's Il Delfino*. Ed. Tommaso Ghezzani. Cham: Palgrave Macmillan, Pisa: Centre for the Study of Medicine and the Body in Renaissance, 2025, p. 140)

IN MEMORIAM

Miloslav Šutić, The Review of Russian Aesthetics and Literary Theory (The Scientific Undertaking of Yuri Borev) (553–562)

СТАНКО КОРАЋ И СРПСКА
КЊИЖЕВНОСТ У ХРВАТСКОЈ

(*Књижевност* / *Књижевни рад Срба у Хрватској*. Ур. Вирна Карлић и Душан Маринковић. Загреб: Свеучилиште у Загребу, Филозофски факултет, 2025, 396 стр.)

Институт за књижевност
и уметност Београд

Зборник радова *Књижевност* / *Књижевни рад Срба у Хрватској* настао је као плод институционалне сарадње Одсјека за јужнословенске језике и књижевности Филозофског факултета Универзитета у Загребу, Српског културног друштва „Просвјета“ и Српског народног вијећа. Публикација је резултат међународног научног скупа одржаног 23. и 24. новембра 2024. године, посвећеног обиљежавању тридесете годишњице смрти др Станка Кораћа (Чемерница, 1929 – Београд, 1994), историчара хрватске и српске књижевности и културе, који је својим научним и уредничким радом оставио дубок траг у проучавању књижевности и културе Срба у Хрватској. Скуп је био усмјерен на преиспитивање и актуелизацију Кораћевог научног и културног опуса, као и на сагледавање културних прожимања у заједничком јужнословенском контексту.

Књижевност / *Књижевни рад Срба у Хрватској* обухвата радове који се баве различитим аспектима научног и филолошког дјеловања Станка Кораћа, од анализе његовог књижевноисторијског и уредничког рада до разматрања ширих питања међусобних односа хрватске и српске књижевности. Теме радова прате Кораћеве истраживачке интересе и усмјерене су ка преиспитивању теоријско-методолошких недоумица, идентитетских питања и феномена културне припадности у мултинационалном простору. Зборник садржи двадесет и три прилога распоређена у два тематска блока.

Први дио зборника окупља радове посвећене истраживању научне и стручне дјелатности Станка Кораћа. Уводни прилог чини студија Душана Маринковића „Од *Вјестром вијани* и *Књижевне христоманије* до *Преицеда књижевног рада Срба у Хрватској*“ која прати развојни пут овог књижевног историчара, од његовог првог истраживачког периода, када је проучавао хрватску књижевност модерне и међуратног доба, до каснијег усмјерења ка проучавању дјела српских аутора у Хрватској.

Слиједе прилози посвећени његовим монографијама о међуратној књижевности. Деан Дуда у раду „Границе романа (Пелеш и Кораћ)“ бави се упоредном анализом Кораћевог дјела *Хрватски роман између два рата 1914–1941* и Пелешове *Поеиике савременој јујосло-*

венској романа, док се Часлав Николић у студији „Поетика романа: увиди Станка Кораћа о српском роману између два светска рата“ фокусира на монографију *Српски роман између два рата*. Посебан акценат стављен је на тумачење увода „Неколико принципа поетике романа“, у којем Станко Кораћ излаже своје поимање романа уопште, и одређује мјесто српског међуратног романа у ширем поетичком и методолошком контексту формализма и структурализма.

У наредних седам прилога пажња је усмјерена на Кораћево истраживање и тумачење стваралаштва појединих аутора. Бранко Тошовић у прилогу „Кораћев(ски) Андрић“ анализира ставове овог књижевног историчара о дјелу Иве Андрића, изложене у монографији *Андрићеви романи или свијет без боја* (1970, 1989), с нагласком на разликовању „Кораћевог“ и „кораћевског“ приступа. Аутор при томе истиче оригиналност и специфичност његових интерпретација, као и мјесто тих тумачења у контексту савремене андрићологије. Мирослав Артић у студији „Кораћево читање Андрића“ бави се истим питањем у оквиру хрватско-српских књижевних односа, при чему наглашава значај ових интерпретација за разумијевање положаја Андрићевог дјела у ширем културном и књижевноисторијском контексту. Сања Роић у прилогу „Кораћев Десница“ наглашава ауторову посвећеност проучавању опуса Владана Деснице, значај његове монографије и уређених *Сабраних дјела*, док Сузана Марјанић у студији „Станко Кораћ о Крлежиним и Цесарчевим романима или што, како и камо с Достојевским“ анализира његова тумачења Крлежених и Цесарчевих романа у контексту марксистичко-идеолошке и егзистенцијалистичке методологије. Горан Максимовић приказује ауторов истраживачки приступ и начин интерпретације Матавуљевог опуса у прилогу „Дело Симе Матавуља у тумачењу Станка Кораћа“, док Бојан Чолак анализира критички и методолошки допринос Станка Кораћа тумачењу прозног опуса Иве Ђипика у раду „Допринос Станка Кораћа проучавању Ђипикове прозе“. Студија Дубравке Богутовац „Станко Кораћ и модели приповиједања: фантастични елементи у прози Деснице, Матавуља и Ђипика“ анализира тројицу српских писаца из Далмације кроз призму фантастике, како је то аутор изложио у књизи *Модели иприповиједања* (1991). Кораћево ангажовање у Српском културном друштву „Просвјета“ приказује Мирко Марковић у прилогу „Станко Кораћ и/у СКД *Просвјети*“, док Данко Плевник представља његове стваралачке доприносе у карловачком часопису *Свјетло* у студији „Стваралачки принос Станка Кораћа у карловачком *Свјетлу*“. Јелена Марићевић Балаћ у раду „*Станко Кораћ у Лейбойису Мајњице српске*“ проучава прилоге објављене у *Лейбойису Мајњице српске*, како ауторове текстове, тако и студије које се баве његовим филолошким и научним дјеловањем. У закључном прилогу првог дијела зборника, „Станко Кораћ – о језику и с језиком“, Вирна Карлић ис-

тражује различите аспекте ауторовог односа према језику у оквиру његове научне, стручне и друштвено ангажоване дјелатности.

Други дио зборника отвара теоријска студија Александра Мијатовића „Апстракција, књижевност: књижевна теорија као наука, наука као књижевна теорија“, која истражује везу између књижевне теорије, филозофије и науке кроз појам апстракције. Након ње слиједе радови посвећени различитим аспектима хрватско-српских књижевних и културних односа, и њиховом прожимању у стваралаштву писаца Срба у Хрватској. У прилогу „Како су градили Европу: културни идентитет међуратне српске књижевности“ Драган Бошковић пише о културном идентитету међуратне српске књижевности, док се Александра Пауновић у раду „Књижевна историја и књижевна савременост код знака питања: о јужним границама српске књижевности“ бави српско-македонским књижевним везама у кључу дисконтинуитета и ретериторијализације књижевноисторијског мишљења српске књижевности. Растко Лончар у студији „Употреба екавице у хрватском међуратном пјесништву према прегледима хрватске и српске историје књижевности“ анализира начин на који је екавица присутна у хрватском међуратном пјесништву, и како је њена употреба тумачена у књижевноповијесним прегледима.

Након тога, у фокусу су прилози посвећени појединим ауторима, у којима се истражују различити поетички, наративни и језички аспекти књижевног стваралаштва у јужнословенском културном простору. Софија Филипов Радуловић у прилогу „Романи Владана Деснице као поетичка (анти)теза српском роману педесетих година“ истиче значај Десничиних текстова за обнову модернистичке поезије и његов критички однос према пропаганди и утилитаризацији књижевности, док се Сања Шакић бави аутореференцијалношћу у епистоларном СФ-роману *Кроз васиону и векове* Милутина Миланковића. Винко Коротај Драча анализира начине на које Славенка Дракулић, у документарном роману *Они не би ни мрала зјазили*, обликује наративе национализма, злочина, рата и историје. Након ове интерпретације слиједи прилог који из теоријског и аналитичког оквира књижевног текста прелази у поље друштвене рецепције: Лука Остојић врши емпиријско истраживање о томе како је школско поучавање књижевности утицало на памћење и тумачење српске књижевности у Хрватској. Зборник закључује дијалектолошка студија Дијане Црњак и Биљане Савић, у којој ауторке анализирају особености говора ликова у роману *Шайаши Мале Влашке* Славице Гароње, доприносећи проучавању слабо истраженог говорног подручја Западне Славоније.

Зборник радова *Књижевности / Књижевни рад Срба у Хрватској* представља вишеслојан и вриједан научни подухват који се може читати истовремено као омаж истакнутом књижевном историчару др Станку Кораћу и као савремени пресјек проучавања српске књи-

живности у хрватском културном простору. Дводијелна композиција зборника, која се креће од рекапитулације Кораћевог научног и уредничког рада до нових читања књижевних појава у међукултурном простору, обликује јасан проблемски лук који обухвата поетику жанрова и историју романа, идентитетска и језичка питања, као и културне трансфере и рецепцију. Прилози сабрани у овој публикацији показују ширину и разноврсност Кораћевог научног наслеђа, потврђујући да његов методолошки модел, заснован на интердисциплинарности, прецизности у тумачењу и отворености према културном плурализму, остаје подстицајан и за нове генерације истраживача. Тај теоријско-методолошки плурализам, који спаја формалистичке и структуралистичке приступе са критичким, наратолошким и дијалектолошким истраживањима, дјелује као прецизан инструмент за појмовно обликовање и научно разумијевање књижевности Срба у Хрватској. Својим концептом и избором тема ова публикација премोшћује границу између традиционалног филолошког истраживања и савремених интердисциплинарних приступа. Она не само што оживљава сјећање на Станка Кораћа као књижевног историчара, него и његову научну мисао уводи у нови теоријски и културни контекст, показујући да је књижевност Срба у Хрватској живо поље дијалога, прожимања и трајног преиспитивања идентитета.

Захваљујући својој научној релевантности и методолошкој ширини, зборник заузима видно мјесто у савременој филолошкој мисли и отвара нове могућности за проучавање културних и књижевних прожимања на простору бивше Југославије. Превазилазећи комеморативни оквир, зборник *Књижевности / Књижевни рад Срба у Хрватској* афирмише Кораћево наслеђе као живи научни подстицај и потврђује његову трајну актуелност у савременом тумачењу књижевности.